

JOSEP MARIA MADURELL I MARIMON

Miscel·lania de Notes Històriques d'Olot i de la seva comarca

La catalogació i ordenació dels rics fons documentals de l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona permet donar a conèixer una petita sèrie de notes històriques disperses relacionades amb la vila olotina i d'alguns llocs de la seva comarca.

La primera de les citades documentades referències tracta de la constitució d'una companyia per la comanda de bestiar: eugues, anolla, anoll, ase, rocí i pollins, matxos i mules, per la seva conservació i reproducció.

Segueix després la llicència atorgada per Climent May, abat de Ripoll, per la construcció de dues rodes de molí per a moldre roldó i retòrcer cànem. Aquell mateix prelat, molts anys més tard, firmava una concòrdia amb el Consell de la vila i terme d'Olot, en la que s'establien uns capitols, pactes i convenis pel seu bon govern i administració.

Es registra encara l'acta del Consell General de la Vall de Bianya, del 1636, és a dir, dels pagesos i homes de les parròquies de Santa Margarida de Bianya, Sant Pere Despuig, Sant Martí de Solamal, Sant Martí de Capsec i Sant Andreu de Socarrats, juntament amb els del veïnat de Les Illes, de la vegueria de Camprodon. L'objecte de l'assemblea fou l'elecció de dos còsols i del mostaçaf.

Una referència curiosa correspon a l'obra a preu fet per la construcció d'un arc a la capella de la Mare del Tura, d'Olot, feina confiada al mestre d'obres i arquitecte olotí Bertomeu Blanc.

Altra notícia interessant la trobem relacionada amb la deliberació de la Confraria de Sant Josep dels Fusters, d'Olot, pel pagament de les despeses ocasionades per la privilegiada concessió a favor de la Germandat d'un jubileu, aleshores recentment rebut de Roma.

També altra nota d'arxiu fa referència al aprenentatge del ofici de courer, firmat per l'olotí Joan Roquer, amb el mestre Rafael Madinyà, de Barcelona.

Finalment, dos inventaris, el primer de la Baronia de Santa Pau, i el segon de la capella de Santa Maria dels Arcs, ambdós detalladament descrits i especificats.

UNA COMPANYIA PER LA COMANDA DE BESTIAR

El ciutadà barceloní Gaspar Amat, junt amb Antoni Mas, mercader d'Olot, el 8 de desembre de 1537, firmaven un contracte per la constitució d'una companyia per negociar amb *bestiar euguasser*, compost de 47 bèsties, la meitat de les quals, segons s'estipula, pertanyia proindivís al dit Antoni Mas per la venda que Gaspar Amat li havia fet.

Així sabem que la citada societat fou contractada pel termini de sis anys, l'inici dels quals fou amb efecte retroactiu, és a dir, del 9 de maig de 1536 per acabar el 8 del mateix mes de 1542.

Pel pacte convingut, Antoni Mas prenia i acceptava en pura comanda l'esmentat bestiar, amb la formal promesa de proveir, conservar i augmentar aquell per mitjà *de son euguasser e altre boví, que ell, dit Mas, té per son compte sparç: y ajustanthi més pastors si a la cura, guarda y bona administració de dit bestiar apparra que sie necessari, com se pertany de bon cabaner.*

Altres condicions trobem incloses en el contracte, entre elles la que disposava que tot l'útil i profit obtingut al final de la companyia, es deuria partir entre ambdós consocis per iguals parts, com també la possible divisió o dissolució de la societat abans dels sis anys contractats, precedint el previ avís sis mesos abans, si bé en el cas que Antoni Mas volgués fer-ho, sense haver satisfet la resta del preu de la venda de la meitat del dit bestiar, era obligat a donar idònies fermances.

Un dels pactes contractuals assenyala el cas de que el bestiar existent i el que per avant augmentés de la dita companyia, no es podria vendre sense previ acord i voluntat d'ambdues parts contractants.

Atenent que Gaspar Amat devia cobrar, d'Antoni Mas, el preu de la meitat del bestiar per satisfer-se del que li era degut, si acabat el termini promès del pagament del referit deute, sens llicència del dit Mas, podria vendre qualsevol bestiar com millor li plagués. En aquest cas els majorals i pastors deurien obeir-lo com si fos senyor de tot el citat bestiar.

Es condiciona així mateix, marcar el bestiar de la companyia amb un nou senyal caracteritzat per una gran A rematada per una creueta, el motllo de la qual Gaspar Amat conservaria.

S'estableix encara la prohibició durant el terme de vigència de la societat, de que ningú d'ells ni per interposada persona no poguessin tenir companyia ni comerç o parts en altre bestiar semblant.

Per la eventualitat de què per mala sort alguna de les bèsties de la societat morís, es deuria amostrar el senyal amb el que estava marcada. En el cas de que no fos assenyalada, es presentaria un troç de la pell a reconèixer al pellatge i si no es mostrava no s'admetria com a bèstia morta.

Eren obligats Antoni Mas, els majorals i els pastors, com també aquests darrers, al compliment del pacte anterior, si per mala guarda es perdés bèstia alguna, segons costum de bon pastor.

Obligació contraeta per Antoni Mas era la de veure i visitar el bestiar

i pastors dues vegades al mes. En aquesta avinentesa, per mitjà de lletres en donaria avis al dit Gaspar Amat. Ultra això, una volta a l'any ambdós consocis passarien comptes, com també comptar i assenyalar les bèsties que es farien marcar.

En el cas de venda del citat bestiar, en la data de la firma del contracte aleshores existent i el que per avant augmentés, Gaspar Amat podria aturar-se aquell pel preu de mercat, amb la expressa condició de que l'esmentat bestiar retingut Antoni Amat era obligat a guardar-lo per la companyia.

S'estableix encara la expressa prohibició de prestar ni llogar cap animal de la societat per servitud d'altra persona.

Per altra banda, Antoni Mas amb la garantia dels seus propis béns, contraïa l'obligació de proveir de civada, palla i herba al rocí i a l'ase que aleshores eren per *gorans* de la dita companyia, atès que en el temps no eren necessaris per *alguorantar*, pogués rebre'n servitud en la seva casa.

El mateix Antoni Mas també s'obligava a pagar i proveir al majoral, eguasser, rabadà i als cans aleshores existents, i més pastors i cans si més se n'haurien de menester creixent el nombre del bestiar.

La provisió comprenia la de soldades, pa, sal, oli, compliment d'herbes, així a l'estiu com a l'hivern, a la manera de bon cabaner i pastor pertanyia, com també, sempre que durés la guerra amb França en la frontera, o, altrament, en tal manera, que no es pogués comunament seguir el bestiar fins a Capcir per herbejar a l'estiu, sinó que fos amb l'expres consentiment d'ambdues parts contractants.

Gaspar Amat per tota la despesa que Antoni Mas faria per la provisió del bestiar de la companyia, entre ells establerta, cada any li pagaria el que ambdós consocis concordessin.

Pel que corresponia al bestiar que sobrevingués a la societat, els pollins que aleshores existien no podrien entrar en compte de paga fins a tant que haguessin complert íntegrament un any.

Altre compromís contret per Antoni Mas era el de fer un compte o memorial especificat de totes les bèsties que faltessin de la companyia, així per *morbo*, com altrament les perdudes o robades, les quals estaven a risc i perill de la societat, tenint també atenció a les mortes, perdurades o mancades, i, particularment, posant l'indicació dels noms i pellatges de les que es trobessin a faltar, donant-ne avis al seu consoci Gaspar Amat.

Pel seu especial interès, a continuació transcrivim el text íntegre de la relació descriptiva individuada de les bèsties de la companyia, amb els seus respectius noms, filiacions, marques de foc en què eren asseyalades i, per fi, els pellatges.

«La sort del dit bestiar qui entre en la present companyia axí per noms, com senyals de foch y pellatge, es lo següent:

Primer, una eugua roja nomenada Oriola, de senyal e o marca de una fr. y creu.

Item, altre eugua roja nomenada Fulguerana, ab la marcha e o senyal redon y al mig creus, ab dos peus blancs y mosquetas blancas en la cara.

Item, una altre eugua squellada nomenada Gavatxa, de pèl alezan scur, ab dos peus blanquinosos, ab la dita marca rodona y al mig creus.

Item, altre eugua de pèl negre nomenada Castanya, filla de la dita Gavatxa, ab lo peu darrera blanc, del dit senyal rodon y creus.

Item, una altre eugua també negre, filla de la Gavatxa, nomenada Rodoneta. És stada lobejada en la anca dreita del mateix senyal rodon y creus.

Item, altre eugua de pèl castany nomenada Perulla, ab les cames negres, del mateix senyal rodon y creus.

Item, altre eugua negre squallada nomenada Leugera, ab lo peu squerre darrera blanc, de dit senyal redó y creus senyalada.

Item, altre eugua negre nomenada Joveta, del mateix senyal redó y creus.

Item, altre eugua negre nomenada Morelleta, del dit senyal rodó y creus.

Item, altre eugua roja ab stela blanca al front, nomenada Spallada, del mateix senyal rodó y creus.

Item, altre eugua roja nomenada Rojeta, ab lo peu dret del devant e lo squerre dels derrers blancs, del dit senyal redó y creus.

Item, altre eugua nomenada Vermellona, ab un senyal blanc al front, del dit senyal redó y creus.

Item altre eugua castanya nomenada Durana, ab les cames negres, té un peu devant tort, del mateix senyal redó y creus.

Item, altre eugua de pèl gris nomenada Falbella, ab les cames un poch negres, del mateix senyal redó y creus.

Item, altre eugua /de/ pèl castany nomenada Poltra de la Gramaya. Té una stela molt petitta al front e una caxalada de lop en la anca, del dit senyal rodó y creus.

Item, altre eugua roja poltra nomenada Baxeta, ab les cames negres, del mateix senyal rodon y creus.

Item, altre eugua poltra de tres anys de pèl negre, ab una stela al front, del mateix senyal redó y creus.

Item, altre eugua poltra de dos anys roja, ab una stela al front, filla de Perulla, del dit senyal redó y creus.

Item, altre eugua poltra de dos anys roja ab una stela al front, filla de Perulla del dit senyal redó y creus.

Item, altre eugua poltra de dos anys de pèl negre, ab una stela al front, filla de Vermellona, del mateix senyal redó y creus.

Item, altre eugua poltra de dos anys blanquinososa, ab les cames cap y coltra roig, del dit senyal rodó y creus.

Item, altre eugua de pèl negre nomenada Foxenca, ab lo senyal e o marca de una letra dita S.

Item, altre eugua poltra de tres anys roja e blanca, del dit senyal rodó y creus.

II ASSEMBLEA D'ESTUDIS SOBRE EL COMTAT DE BESALÚ

Item, altre eugua roja ab lo senyal de mitja luna y creu. Té les comes negres, nomenada Cabriola.

Item, altre eugua de pèl castany scur, nomenada Bayeta, de dit senyal de mitja luna y creu.

Item, altre eugua de pèl gris Rebadana. Té en les comes clapes blanques i fins aci no té senyal de foc.

Item, altre eugua poltra de quatre anys de pèl negre de dit senyal de mija luna y creu.

Item, altre eugua poltra de tres anys de pèl negre, de dit senyal de mija luna y creu.

Item, altre eugua poltra de tres anys de pèl roig estellada al front ab los peus darrera blancs, de dit senyal de mija luna y creu.

Item, altre eugua de pèl negre nomenada Rodoneta. Té al morro senyals blancs, del predit senyal redon y creus.

Item, altre eugua de pèl negre nomenada Camella de dit senyal redon y creus.

Item, altre eugua nomenada Gaya, negre, ab dos peus blancs, del dit senyal redon y creus.

Item, altre nomenade Blanca Rebadana, de pèl gris de dit senyal redó y creus.

Item, una anolla filla de Bageta.

Item, un anoll fill de Duli.

Item, un ase negre peragota de temps de cinch anys que fo net, comprat d'en Calví.

Item, un rossí peragot, de temps de sis anys, que era de dit Antoni Mas.

Los quals ase y rossí són pagats per dits Amat y Mas per iguals parts.

Item, deus pollins, ço és, sis matxos, dues mules, un rossí e una eugua.»

Segueix la clàusula en la que les dues parts contractants es comprometien a complir fidelment els pactes i obligacions concrets, sots la pena o ban de cinc-centes lliures barcelonines.

Testimonis de la firma del contracte: Maties Oriola, coraler; Antoni Monbrega, guanter, ciutadans de Barcelona, i Joan Seguí, estudiant en arts, habitant a Barcelona (1).

LLICÈNCIA PER LA CONSTRUCCIÓ DE DUES RODES DE MOLI PER A MOLDRE ROLDÓ I RETÒRCER CANEM

Climent May, abat-comendatari del monestir de Santa Maria de Ripoll, per utilitat de l'esmentat cenobi, el 21 de desembre de 1540, afavoria a Joan Bofill, batlle d'Olot, i als seus successors, amb l'especial llicència per a construir i edificar, en el rec dels molins drapers que passava pels honors que posseïa en el terme de la dita vila, dues rodes per a moldre roldó i retòrcer

cànem, com també, voldre's per moldre roldó i llana i retòrcer aquesta, a totes les seves lliures voluntats, *construendi et edificandi in recho molendinorum traperiorum, pe rterminum et oppidum loco ville Oloti transeunte, in honore seu honoribus vestris, quos ibidem possidetis, duas rotas ad opus, scilicet, molendi seu conterendi «rodor» et retorquendi «cànem», ita quod eisdem rotis et utraque earum, vos et vestris in hiis successores, possitis et valeatis «rodor» et lanam molere seu conterere ac retorquens, ad vestri et vestrorum in hiis successorum libitum seu voluntatem.*

La propdita llicència apareix condicionada de tenir la referida concessió enfitèutica, sots el domini i alou del dit monestir, i de pagar un cens anyal valorat en dos sous.

Testimonis de la firma de la demunt dita escriptura foren: Cristòfol Borrell, clergue beneficiat de la Seu de Barcelona, i Miquel Vilarasa, escrivà de la mateixa ciutat (2).

UNA CONCÒRDIA ENTRE L'ABAT DE RIPOLL I EL CONSELL DE LA VILA I TERME D'OLOT

En el protocol del notari barceloní Pere Mambla, amb data del 15 d'abril de 1576, trobem registrada una escriptura de concòrdia establerta entre Climent May, abat de Santa Maria de Ripoll, d'una part, i de l'altra, Francesc Pi, cònsol segon, junt amb Joan Ça Coma, Antic Renovau, absents; Mateu Closells, notari, i Joan Soler, agricultor, consellers, com a síndics procuradors i actors del Comú de la vila i terme d'Olot, parròquies de Sant Esteve d'Olot, Sant Cristòfol les Fonts, Sant Andreu del Coll, especialment constituïts i ordenats el dia 4 del passat mes de març, segons consta en la escriptura autoritzada per Rafael Ivanyes, notari reial i públic, oriünd i habitant a Olot.

Ambdues parts concordants, expressament, confessaren la una a l'altra com foren fets i firmats els capítols i pactes i convenis pel bon govern i administració de la vila i terme d'Olot, els quals pel seu especial i primordial interés íntegrament transcrivim a continuació.

I. *Et primo, attés que en la concòrdia que antigament fonc feta y fermada, entre lo reverent fra Pons Andreu, les hores abbat del dit monestir de Ripoll y lo convent de dit monestir, de una part; y los cònsols y síndichs de la dita vila y terme de Olot, de la part altra, a onze del mes de setembre del any .M. CCCC. LXXX., en poder de Joan Sirvent, notari real, sobre la elecció faedora per los cònsols y Consell de la dita vila y terme de Olot, de tres en tres anys, lo dia o festa de sant Miquel del mes de setembre, de tres persones hàbils y sufficients per a regir y exercir, la una d'ellas que més accepta seria al senyor abbat, la jurisdicció que lo dit reverent senyor abbat tenia y té en esta vila y terme de Olot, en la forma y manera que*

en dita concòrdia se conté, no fonc donada forma de quina manera s'hauria de administrar justícia en dita vila y terme de Olot, si se sdevenia cas que lo procurador, elet per lo dit senyor abbat, per exercir la dita jurisdicció té en dita vila y terme de aquella, moria durant son offici.

Per ço és pactat, concordat y avengut, entre dites parts, que sens preiudici, novatió ni derogatió de la dita y dalt calendada concòrdia, ans aquella en sa forsa y valor restants, y acumulant y aiustant en aquella, si se sdevenia cas que lo procurador, que lo dit senyor abbat tindrà en dita vila y terme de Olot, moria durant lo trienni de sa procura, que los cònsols de dita vila y terme qui les hores serien, ab llur Consell, puguen fer electió y nominatió de altres tres persones, ço és, dos de la vila y una del terme, les quals sien de bona vida y fama, hàbils y sufficients per a regir dit offici de procurador, la qual elecció se hage de fer dins sinch dies primer vinents, del dia que lo dit procurador esrà mort o serà vingut a notícia dels dits cònsols que serà mort en avant comptadors.

Y feta dita electió y nominatió de ditas tres personas, que dita terna se hage de presentar al dit senyor abbat o a son procurador general, éssent lo dit senyor abbat fora Cathalunya, dins quinze dies les hores primers vinents, los quals puguen y hagen de pendre de dites tres personas, aquella que més accepta les serà, y la qual hage de acceptar dintre altres sinch dies, del dia que la terna los serà presentada en avant comptadors.

La qual persona, axí acceptada, hage de ésser procurador del dit senyor abbat en dita vila y terme de Olot, y regir la dita jurisdicció, ço és, que si lo procurador mort no havia regit ni exercit per temps de un any y mig, que's fassa la electió per tot lo restant de aquell trienni. Y si haurà regit més de un any y mig, que's fassa la electió per tot lo restant dit trienni y per tot lo trienni vinent.

Y que lo tal procurador, en tot cas, hage prestar seguretat y donar fermansas y tenir taula, segons deuen y acostumen los altres qui son stats procuradors.

II. Item, és pactat y concordat, entre dites parts, que tostemps y quant lo procurador del dit senyor abbat serà absent de la dita vila y terme de Olot o malalt, de manera que no pogués exercir son offici, en dits cassos y quiscú de aquells, lo cònsol en cap, y per absèntia o impediment de aquell, lo cònsol segon de dita vila, regesca y exercesca la dita procura y port la insignia o verga del dit procurador, y fassa tot so y quant lo dit procurador poria fer si fos present, exceptat emperò, que no pugue compositar ni remetre, e entès que dels salaris y emoluments que traurà durant son exercici, hage de respondre al dit senyor abbat la part li respondrien lo procurador, y se hagen de continuar dits salaris y emoluments dessus dits, en la Cort y libre ahont se continuen y han de continuar los salaris y emoluments reb lo procurador.

Entenent, més avant, que dits exercicis de jurisdicció faran en dits cassos lo cònsol en cap o segon respective, se entengan ésser fets y fassen, en

nom y per part de dit senyor abbat y com a officials seus creats, en dits cassos y quiscú de aquells.

III. Ítem, és pactat y concordat, que lo procurador general del dit senyor abbat, qui ara és y per temps serà, lo qual acostuma de star y residir en la vila de Ripoll, no puga regir ni exercir la jurisdicció que lo senyor abbat té y li pertany en dita vila y terme de Olot, sinó sols aquell procurador qui serà estat elegit y creat y acceptat per lo dit senyor abbat o per lo dit son procurador general, com dalt és dit.

IIII. Ítem, perquè convé a la bona y més fàcil administració de la justícia que lo mostassaf sie offici separat de la procuració, per ço, és pactat y concordat, entre dites parts, que la mostassaffaria sia separada del offici del procurador, lo qual fins assí ha regit la procura y la mostassaffaria tot junctament, axí que dits officis sien separats y distincts.

Y lo dia de sanct Miquel del mes de setembre, en lo qual se acostuma de fer electió de procurador que los cònsols y Consell de la dita vila y terme fassen quiscun any elecció y nominació de tres personas de bona vida y fama, hàbils y suffients per ésser la una d'ellas mostassaff de dita vila y terme, per temps de un any solament, ço és, dos de la vila y una dels pagesos, axí per afforar los preus de les vitualles, com per afinar pesos, balansses, canas y mesures, e que dites coses no se n'entremeta lo procurador, ans aquellas fassa y expedesca lo mostassaff.

La qual electió y nominació de mostassaf feta, sie presentada dins quinze dies primer vinents, comptadors del dia de sanct Miquel en avant al dit senyor abbat o al dit procurador general, en absència del dit senyor abbat del present principat de Cathalunya.

Los quals respective hagen de elegir una de ditas tres personas, la que més accepta los serà, dins de sinch dies primer vinents après que la dita terna los serà presentada en avant comptadors, per ésser mostassaf per tot un any leshores primer vinent.

La qual persona, axí elegida y acceptada, hage de acceptar dit offici y prestar jurament en poder del procurador y hage de residir y fer sa contínua habitació en dita vila de Olot, los exercicis del qual se fassen en nom y per part del dit senyor abbat de Ripoll, com a official seu y creat per ell.

E per dit effecte concedeix lo dit senyor abbat a dit mostassaf, axí per imposar bants com executar aquells, com per altres coses concernents y tocants a dis offici de mostassaf, tota jurisdicció necessària.

Entès emperò, que si algú pretindria ésser agraviat per dit mostassaf, tinga recurs al dit procurador del dit senyor abbat, lo qual a consell de son jusge hage declarar dit recurs dins sis dies, hòides les parts verbalment y sens escrits.

V. Ítem, més, és pactat, que tostemps y quant lo dit mostassaf sie absent de la vila o terme de Olot o malalt, de manera que no puga exercir son offici, que en dits cassos y quiscú de aquells, lo cònsol segon de la dita vila y terme, y per absèntia sua lo cònsol tres, y per absèntia del cònsol ters, lo

II ASSEMBLEA D'ESTUDIS SOBRE EL COMTAT DE BESALÚ

dia procurador del dit senyor abbat y en lloch del dit mostassaf, puguen fer y exercir tot allò que lo dit mostassaf hauria y poria fer en dita vila y terme de Olot, si present fos.

VI. Item, perquè los dits procuradors y mostassaff sien coneguts per tals oficials, és pactat y concordat, entre ditas parts, que hagen e sien obligats de portar tot lo temps de llur offici, cada hu de ells, vergas de aquella forma o largària que li apparrà al dit senyor abbat, pus las vergas sien diferenciadas perquè axí sien millor coneguts, y perquè portant tots senyals sien més temuts y respetats.

VII. Item, per quant per la present concòrdia és stat separat lo offici de mostassaff del offici de procurador, per donar assento al salaris de aquells y de que los dits han de fer dels emoluments de la Cort y Mostassaffaria respective.

E per llevar tot frau, és stat pactat y concordat, que les quinze liures de salari rebia quiscun any lo procurador del dit senyor abbat, sien dividides entre dit procurador y mostassaf d'esta manera i que de aquellas reba deu liures, quiscun any, lo procurador, y les restants sinch liures, reba dit mostassaff, cullidores y rebedores dels emoluments de llurs officis respectivamente, e no de altres béns del senyor abbat, com en dita concòrdia se conté.

E perquè dits procuradors y mostassaf que per temps seran, se esvellen millor, e lo que convé a la bona administració de la justícia, se contenta lo dit senyor abbat.

Y és pactat y concordat, entre dites parts, que del que precehirà de les composicions de delictes, crims y rixes, y de penas y bants y altres emoluments de la procuració y mostassaffaria respectivament, ultra les dites deu liures del salari del procurador y sinch liures del salari del mostassaff, respectivament per iguals parts.

E per llevar tota ocasió y suspita de frauds, és pactat y concordat, que quiscun procurador y mostassaff respectivamente, en lo introit de son offici, hage de comensar un libre en lo qual sien continuats y se hagen de continuar per lo notari de la Cort. totas las quantitats de peccúnias y altres coses procehiran de les composicions y exactions de bants y penas y altres fruyts y emoluments de dits officis de procurador y mostassaff.

E que dits procurador y mostassaff dins dotze hores après que haurà rebuda alguna cosa o quantitat per dita rahó, ho hage a denunciar al notari, perquè ho continue en dits libres, y axí ho hage de jurar en lo introit de son offici.

VIII. Item, quant en lo dubte, qui és entre dites parts, sobre si ha de entrevenir en la extractió dels cònsols y altres officis de la dita vila, en lo dia de Ninou, en lo qual se acostumen de traure, quiscun any, conforme al privilegi real de la dita vila, official real, o lo procurador del dit senyor abbat, y en pendre los juraments dels qui seran exits cònsols, consellers o altres officis y de Consell per aquell any, attès que no és encara del tot aclarit si y ha de entrevenir lo official real, o lo dit procurador del dit

senyor abbat, ans stà plet penjant en la Real Audiència, entre dit senyor abbat y la vila de Olot, és stat concordat y apunctat entre dites parts:

Que de aquí avant hi entrevingue lo dit procurador del dit senyor abbat, per ésser cas que toca a la jurisdicció de aquell, y que en absència o recusació de dit procurador, ho puga fer lo cònsol en cap, y per absència o impediment de aquell, lo cònsol terç, en nom y per part del dit senyor abbat, y que axí sie continuat en lo acte dels juraments se prestaran en poder dels dits cònsols, la qual assistència y exactió de juraments hagen de fer sens salari algú.

VIII. Item, perquè ab més facilitat se pugan congregar los Consells de la dita vila, y per donar forma en la convocació de aquella, és pactat y concordat, que los Consells de dita vila, axí ordinaris com extraordinaris, se hagen de convocar y congregar, en nom y per part del procurador del senyor abbat, a petició dels cònsols de dita vila.

E que dits cònsols, dos voltes lo any, ço és, lo dia de la extractió y encontinent que hauran prestat jurament, en poder de dit procurador, y lo dia de sanct Joan de juny, hagen de demanar y lo dit procurador o lo qui per aquell administrarà dit offici, los hage de concedir llicència per a congregar Consell, tantas quanta voltas aparrà a dits cònsols ser menester congregar dit Consell o Consells, per affers de dita vila, de la qual llicència no se hage de pagar cosa alguna a dit procurador y lo notari ne hage de llevar acte.

X. Item, attès que ha gran temps penja plet en la Real Audiència, entre dites parts, sobre la leuda que dit senyor abbat y sos predecessors havien sempre cullida y rebuda tots los dimecres del any en dita vila, de tots los qui portaven y venian virtualles en dita vila.

Y sobre dit plet se apunctà les hores y concordà de paraula, entre lo di. senyor abbat y sos arrendadors, de una part, y los cònsols de dita vila, de part altre.

Que solament se prengué leuda lo dia de la fira de sant Luch, vuyt dies abans y vuyt dies après, y en la fira del maig, ço és, lo dit dia de la fira y dos dies après, y lo dia de sanct Thomàs.

Y fonch trobat per experiència per dits arrendadors, que era més útil y proffit al dit senyor abbat y a sos arrendadors, de pendre y llevar dita leuda en dits dias en los quals se portan més provisions y virtualles, que no en tots los dimecres del any, perquè los dits dias de las firas y de sanct Thomàs abunda molta més gent, en los quals dias de firas y de sanct Tomàs no se podia pendre ni llevar leuda alguna, si donchs no se sdevenia en dia de dimecres. Y parexent axí bé, ha gran temps que dita leuda se lleva y pren de aquexa manera.

Per ço és stat apunctat, pactat y concordat, que de aquesta hora al devant, lo dit senyor abbat ni los successors seus, ni llurs arrendadors no reban dita leuda en dita vila de Olot, sinó los dits dies, ço és, en les ditas firas de sanct Luch, vuyt dias abans y vuyt dies après, y la de maig, ço és

lo dia de la fira y dos diasaprés, y lo dia de sanct Thomàs, com ara y de gran temps se practica axí.

XI. Ítem, és pactat que en la auditió y examinació, decissió y diffinitió de comptes que los hoidors de comptes faran als cònsols, clavari, almoyners y altres officis de la dita vila, qui han regits y administrats béns de dita vila, que se hagen de fer ab presentia y assistència del dit procurador del dit senyor abbat.

Y si en lo presente capítol XI. resultava algun dupte no stigués ben declarat, les parts que se refferexen, per maior clarícia a la sentència donada sobre açò, a relació dels magnífichs micers Pasqual y Cordelles, doctors del Real Consell, de la qual declaració se hage d'estar per dites parts.

XII. Ítem, per posar fi a tots y qualsevol plets y causas, axí civils com criminals, que fins al dia present sien stades suscitadas y mogudas, y de present pengen indecisas, tant a gent com deffenent, tant per part del dit senyor abbat, com y per part dels dits cònsols y síndichs de Olot, per qualsevol causas y rahons, tant en la Real Audiència com en altres qualsevols Cortis, és stat pactat, concordat y avengut, que sie renunciat, com de present renunciem a todas las ditas «lies» y causa, de tal manera que no's puga procehir més avant en aquellas.

XIII. Ítem, lo dit reverent senyor abbat fa remissió general e gratiosa a dita universitat de la dita vila y terme de Olot, e a cada hu dels singulars de aquella «in solidum» e béns llurs, de tots e qualsevol bants, penas e crims a sa illustríssima y reverendíssima senyoria e a la sua Cort, e altrament, esgordants y pertanyents per qualsevol manera, volent e tenint per remesos dits bans, penas e crims, o fos feta denunciatió o no, o fos inquirir o no, fins la present jornada, havent ditas penas, bans e crims y enquestas per remesos cancellades, axí com aquellas cancella, remet e anulla e vol no haver valor e efficàcia ninguna quant al interés del senyor abbat, reservant dret a les parts qui interés pretendran, dient y declarant que si algú haurà delinquit y apparra instància de part legitima, aquell tal no aia comprès en la present remissió.

XIIII. Ítem, la dita universitat de la dita vila y terme de Olot y singulars de aquella, per la concessió que lo dit senyor abbat los ha feta de las cosas en la present concòrdia contengudes, donen, al dit senyor abbat, dos centes lliures moneda /de/ Barcelona, pagadoras en lo modo y forma següents, ço és, de assí a quinze del mes de maig primer vinet, cinquanta lliures, y de aquí per tot lo mes de agost, les restants .CL. lliures.

Entès emperò que si per cas dintre quatre mesos primer vinents, ço és, per tot lo dit mes de agost, la present concòrdia no era confirmada e com sia que la dita universitat sie obligada a pagar dites .CL. lliures.

Y si per cas après durant di tmps o après lo dit mes de agost, lo dit senyor abbat moria, lo que Déu no vulle, la dita concrdia no fos decretada, que en tal cas, lo dit senyor abbat fos obligat a restituir la dita quantitat que rebuda haurà.

E açò prometen attendre e complir sense dilació alguna ab salari de procurador de .X. sous, ab restitució de totes despeses.

E per açò attendre y complir ne obliguen los béns de la dita universitat y singulars de aquella, y ab renunciatió de proprior y submissió de l'altre, y ab jurament largament.

Finalment, volen y sconsenten les dites parts, que dels presents capítols y quiscú de aquells, ne sien fetes y ordenades moltes cartes y tantes quantes ne seran demanades per les parts que y tindran interés, etc.

Acaba la concòrdia amb un paràgraf en el que s'estableix la pena o ban, per als no observants, xifrada en 500 lliures barcelonines.

Testimonis presencials de la firma de la damunt dita concrdia, per part de Francesc P. Mateu Closellas i Joan Soler, major de dies, foren Bernat Massip, escrivà reial de manament, i Francesc Puig, hostaler de Barcelona.

Com a persones assistents a l'acte de la signatura de l'abat Climent May, actuaren Jeroni de Pinós, cavaller de l'orde de Sant Jaume de l'Espasa, resident a la ciutat comtal, i Joan Pellicer, familiar de l'alludit prelat (3).

EL CONSELL GENERAL DE LA VALL DE BIANYA DE 1636

Registrem com el dia primer de gener de 1636, tingué efecte la convocació i congregació dels pagesos i homes de les parròquies de Santa Margarida de Bianya, Sant Pere Despuig, *Alpuig*, Sant Martí de Solamal, Sant Martí de Capsec, Sant Andreu de Socarrats, de la Vall de Bianya, conjuntament amb els del veïnat de les Illes, de la vegueria de Camprodon.

D'acord amb un antig costum, tots els anys el dia de la Circumcisió de Nostre Senyor Jesucrist, tingué efecte una reunió o assemblea plenària a l'església parroquial de Santa Margarida de Bianya, a fi d'elegir síndics o cònsols de la Vall de Bianya i del veïnat de les Illes, per tot l'any 1636, com era de consuetut designar.

La propdita convocació fou disposada per ordre i manament dels síndics o cònsols Joan-Pau Soveyas i Socarrats, i Salvador Domènec, amb l'assistència de la major part del pagesos i homes de les dites parròquies, és a dir, les persones següents:

Joan-Pau Soveyas i Salvador
Domènec, cònsols
Bernat Espunya
Francesc Buada
Pere Vila
Salvador Roquet
Joan-Pere Caula
Narcís Roquet
Pere Fàbrega
Joan Cabrafiga

Joan Pla
Esteve Gravalosa
Narcís Plantalech
Miquel Cabrafiga
Miquel Plana
Miquel Vila
Llorenç Sala
Joan Sala
Pere Vila
Narcís Gravalosa

II ASSEMBLEA D'ESTUDIS SOBRE EL COMTAT DE BESALÚ

Antoni-Vicens Collell
Joan Serrat
Joan Roquet
Jaume Cros
Pere-Joan Benet
Joan Faja
Joan Mas

Baldiri Montsalvatge
Jacint Montsalvatge
Narcís Pi
Joan Puiolar
Joan Cunill
Pere Prat.

Joan-Pau Soveyas i Socarrats proposà per a novells síndics o cònsols a Pere Vila i Llastosella, de Capsec, i a Pere Fluvià, de Santa Margarida de Bianya, els quals, respectivament, obtingueren 25 i 21 vots.

Salvador Domènec, per la seva part, féu la proposta de Rafael Plantalec, de Sant Martí de Solamal, i a Miquel de Carner, de Sant Pere Despuig, els quals passada a votació assoliren tan sols 13 i 5 sufragis.

La propdita acta notarial també certifica com pel càrrec de mostacaf Joan-Pau Soveyas obtingué 19 vots, mentre Salvador Domènec n'enregistrà dotze.

Testimonis instrumentals: Pere Malsior, sastre d'Olot, i Bartomeu Soler, agricultor de Batet (4).

L'OBRA D'UN ARC A LA CAPELLA DE LA MARE DE DÉU DEL TURA

Enregistrem el contracte a preu fet per l'obra *a fer lo arch hont està lo retaule maior de Nostra Senyora de Altura*, treball constructiu confiat a Bartomeu Blanc, mestre de cases i arquitecte de la vila d'Olot. Així consta en el contracte formalitzat el 9 de gener de 1636, en l'estudi del notari olotí Joan Oliveres.

Per la seva condició de contractants signaren l'esmentada escriptura Pere Màrtir Colí, prevere, doctor en drets, domer de l'església parroquial de Sant Esteve i capellà major de la dita capella; Josep Font, diaca del dit temple parroquial; Esteve Calsa, Miquel Soler, Pere Serra, Pau Font i Miquel Camps, beneficiat de la citada parròquia; Rafael Font, lloctinent, Jaume Ferrussoia, procurador general d'Olot; Salvador Umbert, doctor en drets; Joan Soler i Joan Caritat, respectivament, cònsols primer, segon i tercer de la vila; Miquel Fluvià i Anton Ferrer Orriols, obrers de l'església del Tura; els nobles Joan de Collferrer, Miquel de Montanyans i de Vallgornera, Bartomeu i Manuel Morató, doctors en drets i ciutadans honrats de Barcelona; Antoni Vicenç Bassols, burgès; Guerau Vila, mercader, i altres.

Condición especial establerta en el contracte era la de qu eel contractista, a les seves despeses, construís dit arc *de terra fins alt conforme la obra del retaule que's fa requerir*.

L'esmentat arc seria de pedra picada procedent del Mas Bernat, de terra

en fora, la que faltés *per ascendir dit arc, lo qual deu ésser telluntat y del revolt en amunt de la mateixa mollura està lo de vuy.*

El preu concertat fou de 80 lliures de moneda barcelonesa, a satisfer en quatre iguals pagues, la primera sempre que'l contractista Bartomeu Blanc volgués; la segona, el dia de la propera Pasqua de Resurrecció; la tercera, per la festa de Quinquagésima; y la quarta i última el dia en el que s'acabaria d'assentar l'arc contractat, sense dilació.

Per altra part, Bartomeu Blanc es comprometia a acabar l'obra contractada per les festes de Quinquagésima més propinents, d'acord amb les condicions del contracte per ell acceptades.

Un dels pactes contractuals preveia que sempre que el mestre Domènec Casamiras, de Ripoll, digués que l'arc contractat no fos conforme al que'l retaule requeria, Bartomeu Blanc, a les seves costes, s'obligava a deixar-lo de la manera que'l citat mestre li indiqués, sense dilació.

Bartomeu Blanc, així mateix, prometia mudar dit retaule i fer altar *per interim*, i que estigués bé i segur, i tot lo que convindrà reparellar i adobar, per a deixar-lo de la manera que estava i fer tot lo demés que fos necessari.

Registrem com els testimonis de les firmes de Pere Màrtir Coli, Miquel Fluvià, i Antoni Ferrer i Oorriols i Bartomeu Blanc, foren Jeroni de Montagut i de Vallgornera, Pere Lloses, fuster, i Gaspar Vilar, sabater, d'Olot (5).

UNA DELIBERACIÓ DE LA CONFRARIA DE SANT JOSEP DELS FUSTERS D'OLOT

En la Casa del Consell d'Olot, el 25 de maig de 1636, tingué efecte la reunió dels confreres fusters de la Confraria de Sant Josep, fundada en l'església parroquial d'aquella vila, amb assistència de la major part dels companys de germandat, prenent-se l'acord següent: *Que lo jubileu, que novament és vingut de Roma, per la Confraria de Sant Joseph, lo qual ve empenyat en 6 lliures, 15 sous, volen es pagui de diners de la Confraria, donant poder al paborde per a que es paguin dites 6 lliures, 15 sous, de diners de la Confraria (6).*

UN CONTRACTE D'APRENENTATGE DE COURER

Joan Roquer, fill de Joan Roquer, paraire d'Olot, el dia 20 d'octubre de 1636, comptant amb la voluntat i consentiment del seu pare, del dia de sant Narcís d'aquell mateix mes, pels cinc anys següents, es posava i afermava amb el mestre Rafael Madinyà, courer de Barcelona, per aprendre l'ofici d'aquest. Enregistrem l'actuació del propi pare del aspirant com a fiador del efectiu compliment del contracte.

Per la seva part, Rafael Madinyà es comprometia a educar al seu novell

II ASSEMBLEA D'ESTUDIS SOBRE EL COMTAT DE BESALÚ

deixeble, segons la seva capacitat, com també, durant el temps de vigència del contracte, s'obligava a vestir-lo, calçar-lo i al final del termini estipulat pagar-li 10 lliures barceloneses (7).

INVENTARI DE LA BARONIA DE SANTA PAU

El notari-causídic barceloní Pere-Joan Soldevila, procurador autoritzat de Maria de Lanuza, vídua de Ramon d'Oms i de Santa Pau, conseller i batlle general de Catalunya, senyor i baró del Castell, vila i baronia de Santa Pau, posseïdora de la heretat i béns del seu difunt marit, el 21 de maig de 1693, instava i requeria a Jaume Vilarriquer, notari de Barcelona, per a que's disposés per la formació de l'acta d'inventari dels béns del patrimoni d'aquell difunt senyor.

La referida relació inventariada la trobem iniciada amb el següent text.

Prima, tota aquella casa i castell de Santa Pau, ab un portal obrint, situada en la dita vila de Santa Pau, en la qual s'ha trobat lo següent...

Entre altres coses, apareix la descripció del llibre de rendes amb aquestes paraules:

«Item, un llibre gran, cubert de cubertes de pergami, ahont estan escrites y continuadas las rendas de ditas Baronias de Santa Pau, intitulat "Recognoverunt proceres".»

Segueix un memorial dels béns patrimonials, jurisdiccions, rendes, drets i emoluments de les viles, llocs i termes de la Baronia de Santa Pau, és a dir, de la vila i terme de Santa Pau, llocs, termes i parròquies de Sant Miquel de La Cot, Santa Maria de Batet, Sant Aniol de Finestres, Santa Maria de Finestres, Sant Esteve de Llémna i Sant Andreu de Sobrerroca.

Com a testimonis instrumentals de la firma de la propdita escriptura d'inventari apareixen Magí Figuerola i Rafael Vila, doctor en drets de la vila d'Olot (8).

INVENTARI DE LA CAPELLA DE SANTA MARIA DELS ARCS

Per part de Josep Codina, doctor en teologia i sagristà de l'església parroquial de la vila de Santa Pau, i de la de Pere-Joan Soldevila, procurador general de la noble senyora Maria de Lanuza, vídua de Ramon d'Oms i de Santa Pau, administrador perpetu de la capella de Santa Maria dels Arcs, el dia 22 de maig de 1693, o sigui l'endemà de la formalització del inventari anterior citat, es firmà l'acta notarial d'un altre, corresponent a la plata i ornaments de la citada ermita.

Pel seu interès descriptiu, a continuació transcrivim una part del text de l'esmentat inventari, que a la lletra diu així

EN LO ALTAR MAJOR DE LA DITA CAPELLA

- Primo, un reliquiari petit de plata ab lo peu de fusta.*
- Item, dos reliquiaris de fusta ab un vidre quiscuna.*
- Item, una Vera Creu de plata dorada de mediana estatura.*
- Item, dos candaleros grans de plata.*
- Item, una corona gran de plata per adorno de Nostra Senyora.*
- Item, altre corona de plata petita per adorno del Ninyo Jesús.*
- Item, dos paus de plata.*
- Item, una cervilleta y dos canadellas de plata.*
- Item, una palmatòria de plata.*
- Item, uns ensencers y barquilla de plata per tenir o posar ensens.*

EN LO ALTAR DE LA MARE DE DÉU DELS ARCS

- Primo, una campana de plata.*
- Item, una Agnus de plata.*
- Item, una palmatòria de plata.*
- Item, quatre anells de or, ab diferents padres.*
- Item, onze anells o recorts de plata.*
- Item, tres pessas de or petites.*
- Item, vint y quatre presentalles de plata, de diferents sorts.*
- Item, sinch rosaris de cristall.*
- Item, dos creus, una gran y altra mediana, de or, guarnides la una de cristal y altre de pedras morades.*
- Item, una corona de plata per adorno de Maria Santíssima.*

En LA SAGRISTIA DE DITA CAPELLA

- Primo, dos pàlits de diferents sorts i colors.*
- Item, dos terns blancs de domàs.*
- Item, set casullas de diferents sorts y colors.*
- Item, una capa pluvial de llama de flos.*
- Item, tres albas ab sos àmits.*
- Item, tres càlsers de plata y lo un d'ell sobredorat.*
- Item, un vestit de Maria Santíssima de llama.*

Segons es declara, tant la plata com ornaments anteriorment alludits, foren lliurats en comanda a Pere Camó, rector de sant Esteve de Brió, Briolf, de la diòcesi de Girona, sots-administrador de la dita capella de Santa Maria dels Arcs.

Actuaren com a testimonis de la firma de l'acta del citat inventari Juan de Ochoa y Corquera, coadjutor dels Reials Exèrcits de Catalunya, i Josep Roure, agricultor del terme de la vila de Santa Pau (9).

II ASSEMBLEA D'ESTUDIS SOBRE EL COMTAT DE BESALÚ

1. AHPB. (= Arxiu Històric de Protocols de Barcelona) Varia n.º 26. Plec de contractes de companyies: segles XIV-XVI.

(2) AHPB. FRANCESC SUNYER, lligall 31, lib. com 28 anys 1540-1541.

(3) AHPB. PERE MAMBLA, lligall 19, manual any 1576 i quadern anexe. Publicat per FONT i RIUS, Jose M.^a, **Ordenanzas de reforma orgánica en municipios rurales catalanes (siglos XVI - XVIII)**, pp. 584-590, en "Anuario de Historia del Derecho Español", vol. 31 (1951).

(4) AHPB. PAU OLIVERES, notari d'Olot, *protocollus de anno 1636*.

(5) AHPB. JOAN OLIVERES, notari d'Olot, manual any 1636.

(6) AHPB. PAU OLIVERES, notari d'Olot, *protocollus de anno 1636*.

(7) *Ibidem*.

(8) AHPB. JAUME VILARRIQUER, lligall 3, Manual de testaments e inventaris, anys 1689-1715, f. 21v.º

(9) *Ibidem*, f. 23v.º

Berain II invitant clercs et chevaliers à aller délivrer le Saint-Empire, les chrétiens d'Orient fut largement entendu un peu partout en Europe et plus spécialement en France. C'est d'ailleurs dans ce pays, Clermont, que ce pape français avait résolu de tenir un concile qui dura du 13 au 28 novembre 1095. L'enthousiasme populaire que souleva l'appel à la Croisade fut considérable, au dire des Chroniqueurs. Mais malgré certaines précautions, cet élan ne fut pas toujours suffisamment réfléchi. On sait comment des bandes populaires s'organisèrent spontanément dans toute la France et dans l'Allemagne de l'Ouest, dans les premiers mois qui suivirent le Concile. On sait aussi comment, avant d'avoir atteint leur but, elles périrent lamentablement décimées par la maladie, se traînant affaiblies sur les routes quand elles ne se transformaient pas en des bandes de brigands qui pillaient tout sur leur passage. A cette croisade populaire, il manquait sinon un chef — certains groupes l'avaient dans cet homme extraordinaire que fut Pierre l'Ermite — du moins une forte discipline et des moyens appropriés pour faire face aux difficultés de tous ordres que ces croisés improvisés rencontrèrent sur leur longue route à travers l'Europe.

Parallèlement à la croisade populaire, s'organisa en Occident celle des barons. Moins d'un an après le Concile de Clermont, au milieu du mois d'août 1096, les premiers départs eurent lieu. Parmi les chevaliers du Midi de la France, Raymond de St. Gilles, comte de Toulouse, fut un des premiers Croisés. Il partit de Provence au mois d'octobre 1096, ayant fait le vœu de ne pas revenir dans ses terres. Il fut le chef, au côté d'Adhémar de Monteil, évêque du Puy et légat pontifical, des français du Midi, l'une des quatre grandes armées qui partirent pour l'Orient. Nous aurons l'occasion de le retrouver en Syrie lors des divers épisodes qui le mêlèrent au comte de Cerdagne, Guillaume-Jourdain. Aux côtés de Raymond de St. Gilles se trouvaient plusieurs puissants seigneurs de la France méridionale: Roger II, comte de Foix; Roger de Mirepoix; Gaston, vicomte de Bearn et Cerdagne son fils; Guillaume comte de Clermont; Isarn, comte de Die; Guillaume, seigneur de Montpellier et enfin, un proche voisin du comte de Cerdagne, Girard de Roussillon, fils du comte Gallabert II (1). Ce dernier, d'ailleurs partit subit